

Covenant & Conversation

FAMILY
EDITION

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

VAETHANAN • אמתחן

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ל"ט) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks

Dünyayı Değiştiren Fikir

Özet

Moşe, Tanrı ile olan antlaşmamızın, Tanrı'nın hükümlerini altındaki ve O'nun suretindeki herkesin eşit saygınlığına ve adalet ve şefkatin egemenliğine dayanan bir toplum vizyonuyla başka uluslara ilham vereceği bir zamanın geleceğine inanıyordu. Haklıydı da. Bunu en belirgin şekilde, Birleşik Devletler'in siyasi kültür ve dilinde görmekteyiz.

Amerikan siyaseti Tanah'taki akit fikri üzerine kuruludur. Ama **acaba nasıl olmuştur da Tanah Amerikan siyaset sisteminin içinde bu kadar köklemiştir?** Her şey matbaanın icat edilmesiyle başlamıştır. Kitaplar daha az pahalı ve daha ulaşılır hale gelmiş, okur-yazarlık yayılmıştır.

Bunu Tanah'ın daha anlaşılabilir bir formatla tercüme edilmesi izlemiştir. Oysa bir dönem boyunca bu yasaktı. 1530'da büyük Tyndale çevirisi ortaya çıktı. Ancak Tyndale bunu hayatıyla ödedi: 1536'da tutuklandı, kâfirlikten suçlu bulundu, boğuldu ve kazıkta yakıldı. Ne var ki, çağdaş despotlukların keşfettikleri üzere, yeni teknolojilerin olanaklı kıldığı bir bilginin yayılmasını durdurmak zordur. İngilizce Tanah kopyaları basılmaya devam etmekte, muazzam sayılarda satılmakta ve hem filozof ve kâşiflere, hem de aralarında Amerika'nın ilk İngiliz yerleşimcilerinin de bulunduğu sıradan insanlara ilham vermekteydi.

Tyndale çevirileri, Christian Hebraists (İbrani ilkelerini benimsemiş Hıristiyanlar) olarak bilinen bir düşünürler grubunun oluşmasına yol açtı. Bu grup yalnızca Tanah'ı değil, Babil Talmudu'nu ve özellikle Sanedrin bölümünü, ayrıca Rambam'ın Mişne Tora adlı eserini de inceledi ve Yahudiliğin ilkelerini kendi günlerinin siyasetine uyguladı. Bu da Avrupa ve Amerika siyasetini üç farklı şekilde etkiledi:

Birincisi: Christian Hebraists grubu, tıpkı Abravanel gibi, Şemuel'in zamanında Yisrael'e bir kral atanmasının, bir *mitsvad*an ziyade, (tahammül edilen) bir günah olduğu görüşünü benimsemişlerdi. Bu nedenle cumhuriyetçi görüşteydiler. **İkincisi:** Siyasetlerinin merkezini, hükümetin görevlerinden birinin, serveti zenginden fakire yeniden dağıtmak olduğu fikri üzerine yerleştirmişlerdi ki bu, Roma kanununa yabancı bir kavramdı. **Üçüncüsü:** Dini tolerans ilkesini destekleyen bir kanıt olarak İbrani Kutsal Kitabı'ndan – özellikle de kral ile Koen Gadol arasındaki güç ayrılığınan – yararlanmışlardı.

Hıristiyanlarla İbrani Kutsal Kitabı arasında 1600'lü yıllarda gerçekleşen bu buluşma hem İngiltere hem de Amerika'da özgürlüğün doğuşuna yol açmıştır. İngiliz ve Amerikan devrimlerinin öncüleri, İbrani Kutsal Kitabının, özellikle de Devarim kitabının siyasetiyle soğurulmuşlardı.

Moderniteyi işaretleyen dört devrimden ikisi, İngiliz (1640'lı yıllar) ve Amerikan (1776) devrimleri İbrani Kutsal Kitabı'na ve diğer ikisi, yani Fransız ve Rus devrimleri ise seküler felsefeye dayanmaktaydı. İlk ikisi insanlığı özgürlüğe götürmüştür. Diğer ikisi ise özgürlüğün bastırılmasıyla sonuçlanmıştır – Fransa'da Terör Dönemi (1793-94) ve Rusya'da Stalinist Komünizm şeklinde.

Birleşik Devletler ikinci Başkanı John Adams, bir keresinde şöyle yazmıştı: "İbraniler, insanları uygarlaştırma konusunda diğer herhangi bir ulustan fazlasını yapmışlardır... Kader ... ulusları uygarlaştırmak için en asli araç olarak Yahudileri tayin etmiştir." **Buradaki ironi, günümüzde İsrail siyasetinde buna benzer hiçbir şeyin olmamasıdır.** Kurucuları yüksek ideallerle hareket etmişlerdi, ama bunları Moşe'den çok, Marx, Tolstoy veya Nietzsche gibi seküler görüşlü düşünürlerden almışlardı. İsrail'de din, toplumu inşa edici olmaktan ziyade belli bir kesimle sınırlı kalmaya devam etmektedir. Bunun önemini ne kadar vurgularsak vurgulayalım yine de yetersiz kalacaktır. Geçmişte Yahudiler, Tora vizyonlarını kaybettikleri veya dinin birleştirici değil de bölücü bir kuvvet haline geldiği her seferde, egemenliklerini de kaybetmişlerdir. Dört bin yıllık tarihte, ister Erets Yisrael'de isterse de dışında olsun, uzun süreli bir seküler Yahudi devamlılığı hiç olmamıştır.

Birleşik Devletler'in siyasi kültürünün, Yahudi devletindekinden daha "Yahudi" olması ne kadar da büyük bir ironidir! Ama Moşe böyle olacağı konusunda uyarıda bulunmuştu. Tora'nın kanunlarını dikkatle gözetin, demişti Moşe, "*çünkü [diğer] halkların gözlerindeki* bilgeliğiniz ve anlayışınız odur". Moşe, Yahudi olmayanların, Yahudilerin bazen göremedikleri bir şeyi – Tanrı'nın kanununun özgür bir toplumu idame ettirmek için bilgeliğini – görebileceklerini biliyordu. **İsrail siyasetinin, Moşe'nin, aradan geçen asırlar boyunca hiçbir zaman aşılammış olan sosyal adalet, şefkat, insani saygınlık ve yabancı sevgisi vizyonunu yeniden benimsemeye ihtiyacı vardır.**

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Moşe, Tora'nın kanunlarının, diğer ulusların Bene Yisrael'e yönelik bakışlarını nasıl etkileyeceğine inanıyordu?
2. Sizce İbrani Kutsal Kitabı ilk Amerikalı yerleşimcilerin siyasi fikirlerini hangi yönlerden etkilemiştir?
3. Sizce İsrail siyasetinin Tora'nın ilkelerine yeniden bağlanması neden önemlidir?

Kısaca Peraşa

Vaethanan *peraşası*nda Moşe, Erets Yisrael'e girmesine izin vermesi için Tanrı'ya yakardığını, ama sonunda Tanrı'nın onun bu isteğini geri çevirdiğini anlatmaktadır. Yine de Tanrı, bunun yerine Moşe'nin bir dağa çıkarak, içine giremeyeceği ülkeyi uzaktan da olsa görmesine izin vermiştir.

Moşe bunun ardından Tora'yı tekrar gözden geçirmeye devam ederek, Mısır'dan mucizevi çıkışlarını ve Sinay Dağı'nda Tora'nın verilmesini hatırlatır ve bu olayların insan tarihindeki benzersiz niteliğini vurgular.

Bene Yisrael'e, ateşin içinden Tanrı'nın sesini duyduklarını ve Tanrı'yı tek gerçek ilah olarak tanıdıklarını anımsatır.

Ayrıca Moşe bir öngöründe bulunarak, gelecek nesillerin Tanrı'dan uzaklaşacaklarını, putlara tapacaklarını ve sonunda ülkeden sürüleceklerini, ama zaman içinde Tanrı'yı arayarak O'nun emirlerine geri döneceklerini söyler. Vaethanan *peraşası* bunların yanında, Tora'mızın önemli kısımlarından On Emir'in tekrarını ve Şema'nın ilk paragrafını da içermektedir.

Peraşadan Simalar

Şema: Bir olan Tanrı'yı ilan ediyoruz, sevgiyle İsmi'ni anıyoruz.

On Emir: Rehberlik eden on kanun, adalet ve hakikat O'nun.

Bene Yisrael: Huşu ile durduk, Ar Sinay'da anlayış bulduk.

Moşe: Uzakta duruyor ve gözlüyorum Erets Yisrael'i, günlerim sayılı olduğu için giremeyeceğim o güzel ülkeyi.

Peraşadan Pratiğe

Pratik yönden bakıldığında, Vaethanan *peraşası*ndan alabileceğiniz en önemli *mitsva*, yeni nesle Tora öğretme ve onların, Yahudi zincirinde bir halka ve kolektif Sefer Tora'mızda bir harf haline gelmelerine yardım etme *mitsvası*dır.

Bu nasıl mı yapılır? Birçok seçenek vardır. İşte bunlardan biri:

Her Şabat, hatta her gün, ailenizle birlikte Tora öğrenmek üzere sabit ve düzenli bir vakit ayırın. (Bu haftalık Family Edition dosyasını okumak buna başlamanın mükemmel bir yoludur!)

İstikrarlı bir şekilde Tora öğrenimiyle meşgul olmak ve öğrendiklerimizi “uygulamak” suretiyle, yeni nesle Tora öğretme ve Tora’mızın müthiş değerler sistemini pratikte ve anlamlı bir şekilde takviye etme *mitsvasını* yerine getirmiş olacaksınız.

- Bu neden bu kadar önemli bir *mitsva*dır?
- Gündelik rutininizin ve sizden daha genç olanlarla olan etkileşimlerinizin içine daha fazla Tora öğrenimi katmak üzere aklınıza başka hangi yaratıcı fikirler geliyor?

Peraşayla Oyun

Haydi “*Zaman Kapsülü*” oynayalım!

İşte size, gelecek için anıları korumanın özel bir yolu. Tora, asırlar boyunca devamlılığını sürdürmüş bir tür zaman kapsülü gibidir ve şimdi biz de kendimize ait bir zaman kapsülü yaratacağız. Başlangıç olarak bir amaç belirleyin ve onu tekrar açacağınız bir tarih seçin – örneğin bundan 10 yıl sonrası olabilir. Seçtiğiniz amaçla ilgili olarak şu sıralardaki hayatınızı temsil eden mektuplar, fotoğraflar ve küçük hatıralar vb. toplayın. Topladığınız şeyleri koruyacak kadar dayanıklı bir kap kullanın ve üzerine bir etiket yapıştırıp açılış tarihini yazın. Her şeyi dikkatli bir şekilde pakitleyin ve kapsülü kuru ve serin bir yerde deponlayın. Bu konudaki ayrıntıları, vakti geldiğinde zaman kapsülünün nerede bulunabileceği de dâhil olmak üzere belgeleyin ve ilgili kişilerle paylaşın. Şabat boyunca bu projenin detayları üzerinde düşünüp, Şabat bittikten sonra uygulamaya geçebilirsiniz!

Peraşadan Bilmece

Soru: Tora Erets Yisrael’den süt ve balın aktığı bir diyar olarak bahsederken kastettiği nedir? Bu ifade sözlük anlamıyla mı anlaşılmalıdır?

Cevap için aşağıya bakın.

Peraşadan Felsefe

Rabi Sacks, Moşe’nin, Tora’da verilen değer ve kanunların zaman içinde diğer uluslar için – hatta Yisrael için olduğundan bile çok! – güçlü bir esin kaynağı olacağını nasıl da önceden gördüğüne etkili bir şekilde işaret etmektedir. Moşe’nin vizyonunda, Tanrı’nın hükümrânlığı altında eşitlik, adalet ve şefkat üzerine kurulu bir toplum vardı ve bunun diğer ulusları da hayran bırakacağına inanıyordu. Bu fikir, özellikle de liderlerin, konuşmalarında ve yönetimlerinde sık sık Tanah’taki ilkelere atıfta buldukları Birleşik Devletler’de gerçeğe dönüşmüştür ve bu da, çok eskilere dayanan bu öğretilere yönelik derin bir bağlantının göstergesidir.

İlginç bir şekilde, modern İsrail Devleti’nde genellikle seküler siyaset baskın olup, Tora’nın vizyonu kamu yaşamında daha az yaygındır. Rabi Sacks, İsrail’in gerçekten gelişmesi ve ilerlemesi için, başka yerlerde özgür toplumların şekillenmesinde etkin birer araç olmuş olan, Tora’daki adalet ve şefkat ilkelerine tekrar bağlanması gerektiği görüşündedir. Buradaki ironi, Yahudi olmayan ulusların bazen bu Yahudi değerlerini, Yahudi devletinin kendisinden daha olumlu bir yaklaşımla tanıyor ve benimsiyor olmasıdır.

- Bu ironi hakkında siz ne düşünüyorsunuz? Sizce İsrail, daha Tora-bakışlı bir siyasi sisteme kendini nasıl adayabilir?

Peraşa Anlatısı

The New Colossus

Emma Lazarus 1849 yılında New York City’de doğmuştu. Yahudi olmaktan gurur duyan ve herkes için adalet, iyilik ve saygı gibi önemli değerlere inanan Yahudi bir aileden geliyordu.

Emma’nın çocukken en çok yapmayı sevdiği şeylerden biri, şiirler ve hikâyeler yazmaktı. Emma büyüdüğü zaman ünlü bir şair oldu. Onun zamanında Avrupa’da çok sayıda Yahudi çok kötü bir muameleye maruz kalıyor ve yaşayacak güvenli bir yere ihtiyaç duyuyordu. Emma onlar için çok üzülüyor ve yardım etmek istiyordu. Böylece 1883 yılında “The New Colossus” (Yeni Devasa Heykel) adlı özel bir şiir yazdı. Bu şiir şu anda New York’taki Özgürlük Anıtı’nın kaidesinde yer almaktadır! Ve o dönemde Birleşik Devletler’e göç eden kişilerin ülkeye geldikleri zaman gördükleri ilk şey buydu!

Emma şöyle yazdı: “Bana yorgunlarınızı, fakirlerinizi verin. Özgürce nefes almaya özlem duyan iç içe büzüşmüş yığınlarınızı.” Bu sözler, hayatta yeni bir başlangıç ve güvenli bir yuva arayışı içinde olan insanlara bir hoş geldiniz mesajı sunuyordu.

Gelecekteki özgürlüklerinden bahseden bu sözleri görmenin, tüm o yeni göçmenler için ne kadar özel bir şey olduğunu hayal edebiliyor musunuz? Eğer New York City’yi ziyaret ederseniz, bu sözleri bugün de Özgürlük Anıtı’nın üzerinde görebilirsiniz.

Peraşadan Düşünceler

Siz Ne Yapardınız?

Moşe olduğunuzu ve hayatınızın sonlarına yaklaştığınızı düşünün? Şahsen Erets Yisrael’e giremiyorsunuz, ama Bene Yisrael oraya girecekler ve bu yeni sınav için hazırlık yapmaya ihtiyaçları var. Onlara nasıl hitap ederdiniz ve onları motive etmek için neler söylerdiniz?

Peraşadan Bilmece

Bu haftaki cevap

Cevap: Raşi buradaki süt ile keçi sütünün kastedildiğini, balın da incir ve hurmalardan sıızan nektar olduğunu ve bunların hepsinin Erets Yisrael’de bol bol bulunacağını belirtir (Şemot 13:5).

David Woolf’un Torah IQ adlı çalışmasından uyarlanmıştır. Tora hakkında 1500 bilmece içeren bu çalışma Amazon’dan temin edilebilir.